

NONASP EN DADES NONASPE EN DATOS

Descripció Geogràfica: Situat al S.E. de la província de Saragossa, en una terrassa a l'esquerra del Matarranya, 1 km abans de la seua confluència amb el riu d'Algars. Les altures més remarcables són el Puig de la Vall del Volter (301m), el Tossal de la Cogulla (315m) i el Tossal de la Cala (336m).

Habitants (1996): 1.100

Altitud: 177 m.

Terme municipal: 111,09 km².

Llengua: Com a tots los pobles del Matarranya (la seua comarca natural), a Nonasp es parla català.

Partit judicial: Casp.

Descripción Geográfica: Situado al S.E. de la provincia de Zaragoza, en una terraza a la izquierda del Matarranya, 1 km antes de su confluencia con el Algars. Las alturas más remarcables son el "Puig de la Vall del Volter" (301m), el "Tossal de la Cogulla" (315m) y el "Tossal de la Cala" (336m).

Habitantes (1996): 1.100

Altitud: 177 m.

Término municipal: 111,09 km².

Lengua: Como en todos los pueblos del Matarranya (su comarca natural), en Nonaspe se habla catalán.

Partido judicial: Caspe.

El Matarranya al seu pas per Nonasp

FESTES I CELEBRACIONS FIESTAS Y CELEBRACIONES

GENER: dia 17, **Sant Antoni.** La vespra es fan grans fogueres per tota la vila.

FEBRER: 1ª diumenge, **Santa Àgueda.** Processó i jocs.

SETMANA SANTA: Processons.

Diumenge i dilluns de Pasqua es va a menjar la rosca (mona) al camp.

1ª Dissabte Després de Pasqua, antigament era la festa més important de la vila.

JULIOL: 1ª quinzena, **Sant Cristòbol.** Bendició de cotxes i gran paella al parc de l'ermita.

AGOST: dies 23 a 27, **Festes Majors** en honor a Sant Portomeu i la Mare de Déu de les Dos Aigües.

SETEMBRE: 1ª diumenge, **Romeria** al Santuari de la Mare de Déu de les Dos Aigües. També hi assisteix gent de Maella i Favara.

Sant Miquel, Diumenge abans del dia 29. Processó i jocs per als xiquets.

NOVEMBRE: La vespra de Tots Sants, **"La castanyà"**. Sopar amb els amics per celebrar la nit dels morts.

DESEMBRE: 1ª quinzena, **Festa de la Matança.** A la plaça de la vila es fa la matança tradicional del gorrino.

ENERO: dia 17, **"Sant Antoni".** La vispera se hacen grandes bogueras por toda la población.

FEBRERO: 1° domingo, **Santa Àgueda.** Procesión y juegos.

SEMANA SANTA: Procesiones.

Domingo y lunes de Pascua a comer la "rosca" (mona) al campo.

1° Sábado Después de Pascua, antes la fiesta más importante de la villa.

JULIO: 1ª quincena, **San Cristóbal.** Bendición de coches y gran paella en el parque de la ermita.

AGOSTO: días 23 a 27, **Fiestas Mayores** en honor a "Sant Portomeu" y la "Mare de Déu de les Dos Aigües".

SEPTIEMBRE: 1° domingo, **Romería** al Santuario de la Virgen de las Dos Aguas. También asiste gente de Maella y Favara.

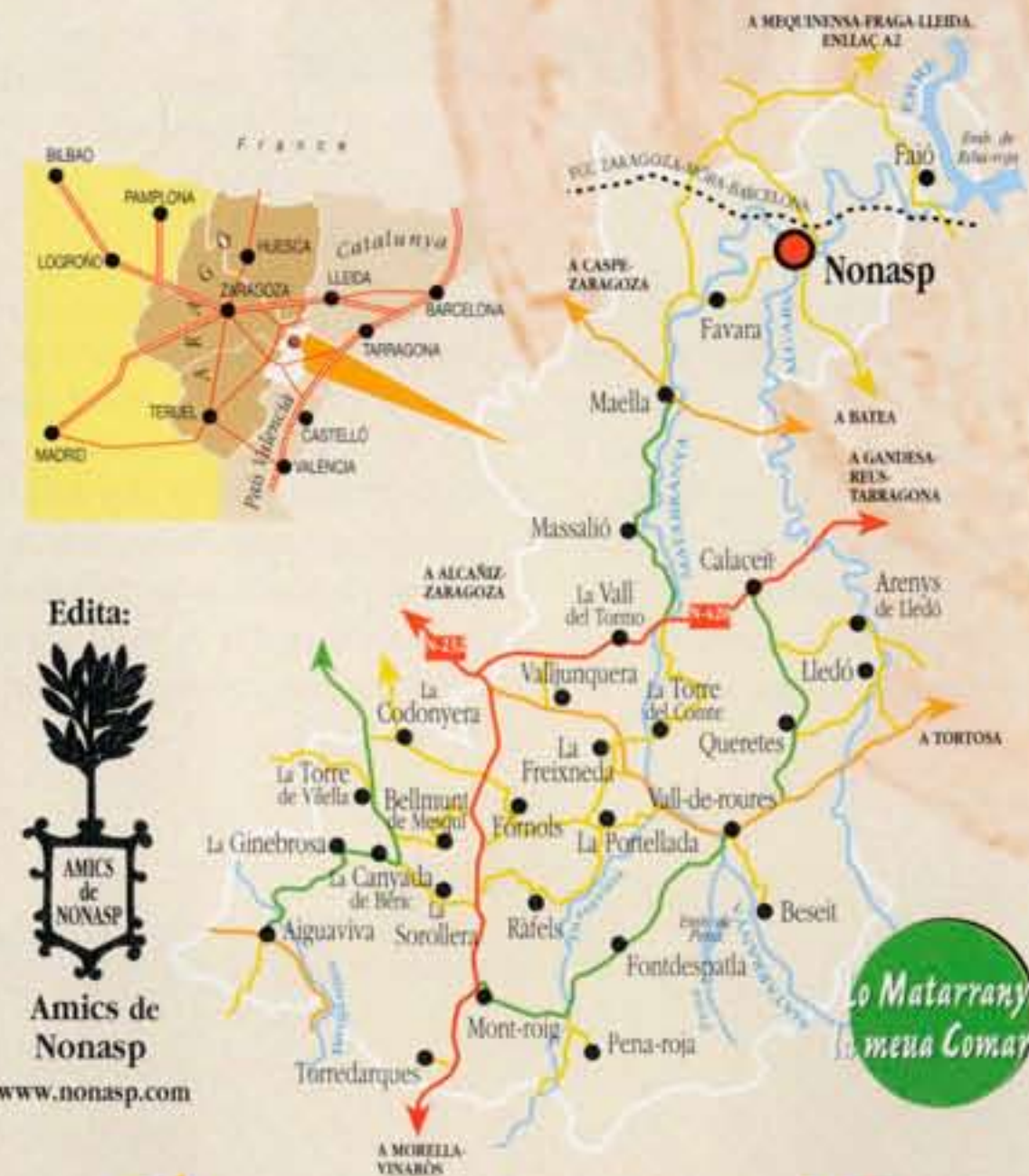
"Sant Miquel", domingo antes del día 29. Procesión y juegos para los niños.

NOVIEMBRE: La vispera de Todos los Santos, **"La castanyà"**. Cena con los amigos para celebrar la noche de los muertos.

DICIEMBRE: 1ª quincena, **Fiesta de la Matanza.** En la plaza de la villa se hace la matanza tradicional del cerdo.

MUSEU ETNOLÒGIC

Per visites concertar cita a : 976 636 085 • 876 635 005

Text i documentació: Amics de Nonasp. Fotos: Diversos autors
 Disseny i pre-impressió: SGI-Carles Terès 978 83 10 41

NONASP

N O N A S P E

Fotos portada: Vista des del Castell de Fruít; obertura: Façana de l'ermita; obertura: Fotos Portada: Detall del sostre de l'església parroquial

Lo Castell

Està situat a una terrassa rocosa que forma un penya-segat. Alfons el Cast, l'any 1168, el va reconquerir definitivament als sarraïns. L'any 1248, Elvira de Cervelló, el va cedir a l'Ordre del Temple. El 1317, a l'extinció de l'Ordre, passà als Hospitalers, que l'in-

Detall dels fonaments del Castell

clouen a la Castellania d'Amposta. A mitjan segle XIV, el mestre J u a n Fernández de Heredia donà la vila a la Comanda Hospitalera de Casp. En el transcurs dels anys ha sofert diverses intervencions que li han modificat la fesomia. Ara, la fortalesa és un gran casal de planta irregular hexagonal, amb dos pisos. Al mig es troba un aljub cilíndric de pedra. Es conserven dos finestres gòtiques, probablement del segle XV, coronelles i amb arcs conopials. Destaca la façana principal amb la porta i una finestra centrada al seu damunt, que mira a llevant, de cara al pati. La porta és de mig punt, amb amples dovelles on apareixen els escuts de la Creu de l'Ordre, dels Fluvià i dels Luna. La finestra és geminada. A partir del segle XV-XVI és quan es transforma de castell-fortalesa a casa-palau. Des de l'any 1988 l'edifici és la seu de l'Ajuntament de la vila

El Castillo

Està situado en una terraza rocosa que forma un despeñadero. Alfonso el Casto, el año 1168, lo reconquistó definitivamente a los musulmanes. El año 1248, Elvira de Cervelló, lo cedió a la Orden del Temple. El 1317, con la extinción de la Orden, pasó a los Hospitalarios, que lo incluyen en la Castellania de Amposta. A mediados del s.XIV, el maestre Juan Fernández de Heredia, dio la villa a la Encomienda Hospitalaria de Caspe. En el transcurso de los años ha sufrido diversas intervenciones que han modificado su fisonomía. Ahora, la fortaleza es una gran casona de planta irregular hexagonal, con dos pisos. En el medio se encuentra un aljibe cilíndrico de piedra. Se conservan dos ventanas góticas, probablemente del s.XV, ajimeces y con arcos conopiales. Destaca la fachada principal con la puerta y una ventana centrada encima, que mira a levante, de cara al patio. La puerta es de medio punto, con amplias dovelas donde aparecen los escudos de la Cruz de la Orden, de los Fluvià y de los Luna. La ventana es geminada. A partir del s.XV-XVI es cuando se transforma de castillo-fortaleza en casa-palacio. Desde el año 1988 el edificio es la sede del Ayuntamiento de la villa.

Façana del Castell

L'Església

Es un temple d'una sola nau dividida en dos tramades. Té un presbiteri amb capçalera plana. L'església és un típic exemplar gòtic. Ha sofert importants modificacions. L'element més important per la simplicitat i la bellesa de les seues proporcions és la portalada de la façana, les seues pedres presenten els típics senyals de picapedrer que ajuden a datar l'obra vers el segle XIII, probablement en la segona meitat. El campanar és de l'any 1950-51. El temple està dedicat a Sant Portomeu (Bartomeu).

Un capitell de l'església

Església de St. Portomeu

L'Ermita

A llevant de la vila, a la confluència dels dos rius, hi ha el santuari de la Mare de Déu de les Dos Aigües. Obra del s. XVIII, amb creu llatina, coberta amb bòveda de llunetes. Als anys 1986-87, es va afegir un porxo a l'entorn de la nau que fa les funcions de contrafort. Als voltants de l'ermita hi ha un parc amb unes pinyeres centenàries i un camping.

Vista de l'ermita i el seu parc

La Iglesia

Es un templo de una sola nave dividida en dos tramos. Tiene un presbiterio con cabecera plana. La iglesia es un típico ejemplar gótico. Ha sufrido importantes modificaciones. El elemento más importante por la simplicidad y belleza de sus proporciones es la portalada de la fachada, sus piedras presentan las típicas señales de picapedrero que ayudan a datar la obra hacia el s.XIII, probablemente en su segunda mitad. El campanario es del año 1950-51. El templo está dedicado a "Sant Portomeu" (Bartolomé).

La Ermita

A levante de la villa, en la confluencia de los dos rios, está el santuario de la "Mare de Déu de les Dos Aigües". Obra del s. XVIII, con cruz latina, cubierta con bóveda de lunetas. En los años 1986-87, se añadió un porche en torno de la nave que hace las funciones de contrafuerte. En los alrededores de la ermita hay un parque con unas piñeras centenarias y un camping.

La vila té una oferta esportiva molt variada per als seus visitants: Piscina, tennis, frontó, bàsket, futbol sala, etc.

La villa tiene una oferta deportiva muy variada para sus visitantes. Piscina, tenis, frontón, basket, fútbol sala, etc.

També es pot practicar senderisme, tant en bicicleta com a peu, pels diferents camins del terme. D'aquesta manera es poden conèixer llocs tan atractius com la Roca del Saladar (toll d'aigua al riu d'Algars); interessants com els gravats prehistòrics a les Tres Roquetes, els poblats ibèrics del Pontet i de la Vall de Batea o les sepultures visigòtiques als Vilars; insòlits com la important colònia de voltors a Ribers (al cap del riu Matarranya); i espectaculars com lo Castellet de Faió (per l'antic camí a Faió) on es pot veure una panoràmica impressionant de tota la vila.

Pinyeres al parc de l'Ermita

Grup de voltors

Els rius Algars i Matarranya són considerats com exemples de rius mediterranis per estar poc afectats per activitats antròpiques. Els dos rius presenten una inusual riquesa biològica que els fa especialment singulars. En l'actualitat, resulta impossible trobar uns rius mediterranis a la Península Ibèrica amb aquest grau de diversitat.

También puede practicarse el senderismo, tanto en bicicleta como a pie, por los caminos del término. De esta manera se pueden conocer lugares tan atractivos como la "Roca del Saladar" (poza de agua en el río Algars); interesantes como los grabados prehistóricos de "Les Tres Roquetes", los poblados ibéricos del "Pontet" y de la "Vall de Batea" o las sepulturas visigóticas en los "Vilars"; insólitos como la importante colonia de buitres en "Ribers" (al final del río Matarraña); y espectaculares como el "Castellet de Faió" (por el camino antiguo de Fayón) donde se puede ver una panoràmica impresionante de toda la villa.

Los ríos Algars y Matarraña están considerados como ejemplos de rios mediterráneos por estar poco afectados por actividades antrópicas. Los dos rios presentan una inusual riqueza biológica que los hace especialmente singulares. En la actualidad, resulta imposible encontrar unos rios mediterráneos en la Península Ibérica con este grado de diversidad.

La Roca del Saladar

